

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР
Cabinet Secretariat of Government of Mongolia

**ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ
ЗАРДЛЫН ТООЦОО**

/Үнэлгээний тайлан/

Улаанбаатар хот
2022 он

ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Нэг.Ерөнхий зүйл

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг¹ баталсан нөхцөлд түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал" /цаашид "Аргачлал" гэх/-ын дагуу тооцлоо.

Энэхүү үнэлгээний зорилго нь иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардлыг тооцож, улмаар холбогдох ачааллыг багасгах, зардлыг бууруулах чиглэлээр санал, зөвлөмж боловсруулахад оршино.

Аргачлалын Ерөнхий зүйлийн 1.5-д заасан журмын дагуу зардлыг:

- 1.төрийн байгууллагын зардал;
- 2.хуулийн этгээдийн зардал;
- 3.иргэнд үүсэх зардал гэсэн гурван төрлөөр тооцдог боловч тус хуулийн төслөөр *хувь хүн, хуулийн этгээдэд ямар нэгэн нэмэлт үүрэг хүлээлгээгүй* тул хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой тэдгээрээс нэмэлт зардал шаардахгүй.

Иймд энэхүү тооцооллын хүрээнд *иргэн, хуулийн этгээдэд үүсэх зардлыг тооцох шаардлагагүй* бөгөөд харин төрийн байгууллагын хувьд шинээр хүлээлгэсэн зарим чиг үүрэгтэй холбоотой үүсэх тодорхой зардлыг тогтоож, хялбарчлах хувилбарыг санал болгоно.

1996 онд батлагдсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн зохицуулалтыг сайжруулах зорилгоор хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд хуулийн зорилт, харилцааны хүрээ, нийтлэг зарчим, төрийн байгууллага, албан тушаалтны эрх хэмжээ, өмчийг удирдах үйл ажиллагааны журмыг шинэчлэн тодорхойлсон байна.

Өөрөөр хэлбэл, одоогийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн зохицуулалтыг нарийвчилж, хэрэгжих баталгаа, үр өгөөж, хариуцлагыг нэмэгдүүлж байгаа тул төрийн байгууллага, албан тушаалтны хувьд тус чиглэлд хүлээх чиг үүрэг хэвээр хадгалагдаж байна. Харин цөөн хэдэн чиглэлээр эрх бүхий этгээдэд нэмэлт үүргийг хүлээлгэжээ.

Тухайлбал, жил бүр өмчийн төлөв байдлын талаарх тайлан гаргах, түүнийг тодорхой үе шатаар хэлэлцэх, мөн төрийн болон орон нутгийн өмчийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх зэрэг тодорхой чиг үүрэгтэй холбоотой төрийн байгууллагад нэмэлт зардал үүсэхээс гадна төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын зохион байгуулалтын шинэчлэлттэй холбоотой тодорхой хэмжээний шууд зардал гарахаар байна.

Иймд энэхүү тооцоололд иргэн болон хуулийн этгээдэд үүсэх зардлыг хамруулахгүйгээр төрийн байгууллага буюу улсын төсөвт нөлөөлөх зардлыг тооцсон болно.

Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцоход Аргачлалын дагуу доор дурдсан нийтлэг зарчмыг баримтлан ажилласан:

- Төрийн байгууллагад шинээр хүлээлгэсэн үүргийг оновчтой тодорхойлох;²
- Үүрэг гүйцэтгэхэд зарцуулах хугацааг тогтооход бодитой хандах;³

¹ Монгол Улсын Засгийн газрын санаачилсан хуулийн төсөл, 2021 он.

² Зардлын тооцоог хийх аргачлалын 2.3, 4.3 дахь зохицуулалт.

³ Зардлын тооцоог хийх аргачлалын 2.4.4, 4.4 дэх зохицуулалт.

- Бодит тоо баримт, мэдээлэлд тулгуурлах;⁴
- Аргачлалд заасан тооцоо хийх үе шатыг баримтлах.⁵

Хоёр.Төрийн байгууллагад үүсэх зардал

Хуулийн төсөлд тусгасан шинэ чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой төрийн байгууллага буюу улсын төсөвт тодорхой зардал үүсэхээр байх тул Аргачлалын дагуу хүний нөөц, захиргааны болон шууд зардал гэсэн хувилбараар зардлыг тооцлоо.

Үүнд:

2.1.Өмчийн төлөв байдлын тайланг жил бүр гаргах, хэлэлцүүлэх:

Хуулийн төслийн 62.2-т “Төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага...өмчийн төлөв байдлын нэгдсэн тайланг жил бүр гаргаж, дараа жилийн эхний хагас жилд багтаан Засгийн газарт хүргүүлнэ” гэж заасан бөгөөд мөн төслийн 12.2.13-т “төрийн болон орон нутгийн өмчийн төлөв байдлын тайланг хэлэлцэн, холбогдох шийдвэр гаргах, тайланг Улсын Их Хуралд танилцуулах” үүргийг Засгийн газарт хүлээлгэсэн байна.

Мөн хуулийн төслийн 14, 15, 16 дугаар зүйлд Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг тус бүр өмчийн төлөв байдлын тайланг гаргаж, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэх бөгөөд сумын тайланг аймгийн Өмчийн газар, дүүргийн тайланг нийслэлийн Өмчийн газар нэгтгэн төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэхээр тусгасан байна. Харин хуулийн 15.2-т харьяа орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн өмч болон нэгжийн өмчийн талаарх мэдээллийг сум, дүүрэг, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тогтоосон хугацаанд хариуцан нэгтгэн дүгнэж, цаашид авах арга хэмжээний саналын хамт тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэхээр байна.

Өмчийн төлөв байдлын тайланд “төрийн болон орон нутгийн өмчийн нөөц, хөрөнгийн удирдлага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн үр ашгийн талаар тухайн жилд гарсан хөдөлгөөнийг тусгасан” байхаар заажээ.

Тус тайланг гаргах хүрээнд дараахь субъектүүд тус бүр тодорхой үүрэг хүлээж байгааг тодруулж үзвэл:

Үүрэг хүлээгч			Гүйцэтгэх чиг үүрэг
1	Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд	Холбогдох мэдээ, тайланг баталсан маягт, зааврын дагуу тухай бүр, хөрөнгийн удирдлагын жилийн тайланг дараа жилийн эхний улиралд багтаан тайлагнах (62.1)	Тайлан, мэдээ боловсруулах Тайланг хүргүүлэх
2	Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга	Нэгжийн өмчийн төлөв байдлын тайланг бэлтгэж, ИТХ-д танилцуулах	Мэдээллийг нэгтгэн тайлан боловсруулах Тайланг хүргүүлэх
3	Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал	Нэгжийн өмчийн төлөв байдлын тайланг хэлэлцэж, Засаг даргад үүрэг чиглэл өгөх	Тайланг хуралдаанаар хэлэлцэх
4	Орон нутгийн өмчийн газар (аймаг, нийслэлийн Өмчийн газар)	Өмчийн төлөв байдлын нэгдсэн тайланг бэлтгэж, төрийн өмчийн Агентлагт хүргүүлэх (16.3.5)	Тайланг нэгтгэн боловсруулах Тайланг хүргүүлэх

⁴ Зардлын тооцоог хийх аргачлалын 4.4.3.1 дэх зохицуулалт.

⁵ Зардлын тооцоог хийх аргачлалын 2.1, 4.1 дэх зохицуулалт.

5	Төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн төлөв байдлын нэгдсэн тайланг бэлтгэж, Засгийн газарт хүргүүлэх	Тайланг нэгтгэн боловсруулах Тайланг хүргүүлэх
6	Засгийн газар	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн төлөв байдлын нэгдсэн тайланг хэлэлцэж, УИХ-д хүргүүлэх	Тайланг хуралдаанаар хэлэлцэх УИХ-д хүргүүлэх
7	Улсын Их Хурал	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн төлөв байдлын нэгдсэн тайлантай танилцаж, Засгийн газарт үүрэг, чиглэл өгөх	Тайланг хэлэлцэх

Өнөөдрийн байдлаар Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар нь төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн хөрөнгийг бүртгэлийг батлагдсан тусгай маягтын дагуу хийдэг бөгөөд нийт 26 төрлийн маягт ашиглаж байна.

Тухайлбал, төрийн өмчит хуулийн этгээд нь Төрийн өмчийн бүртгэлийн ТӨХ-1-ээс ТӨХ-11, “Захиргааны статистикийн” ТӨ-1-ээс ТӨ-15 гэсэн бүртгэлийг хөтөлж, жил бүр холбогдох мэдээллийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газарт хүргүүлдэг бол орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн бүртгэлийг Орон нутгийн өмчийн газар нэгтгэн хүргүүлдэг байна.

Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар нь энэхүү мэдээллийг нэгтгэн Үндэсний статистикийн хороонд тайлагнадаг бөгөөд 2021 оны байдлаар Нийслэлийн өмчийн ашиглалт, удирдлагын газар болон 21 аймгийн Орон нутгийн өмчийн газраас орон нутгийн өмчийн 4800 гаруй хуулийн этгээдийн мэдээ, тайланг хүлээн авч нэгтгэн тайлагнасан байна.⁶

Өмчийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн тайланд дараахь мэдээллийг тусгадаг. Үүнд:

1. Төрийн болон аймаг, нийслэлийн (орон нутгийн) өмчит хуулийн этгээдийн тухайн оны санхүүгийн тайлан, үндсэн хөрөнгийн хөдлөл, өөрчлөлтийн мэдээ;
2. Төрийн болон аймаг, нийслэлийн (орон нутгийн) өмчит хуулийн этгээдийн тухайн оны статистикийн мэдээ, тайлан (12 маягтаар);
3. Нийслэл, 21 аймгийн төрийн⁷ болон орон нутгийн⁸ өмчит нийт 5704 хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайлан, үндсэн хөрөнгийн хөдлөл, өөрчлөлтийн тайлан, мэдээ г.м.

Үүнээс дүгнэхэд хуулийн төслийн 62.1-д заасан төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн өмчийн бүртгэл, мэдээллийн тайлан гаргах болон хуулийн төслийн 16.3.5-д заасан Орон нутгийн өмчийн газар (аймаг, нийслэлийн Өмчийн газар), мөн хуулийн төслийн 13.5.6-д заасан Төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэгт хамаарах “Өмчийн төлөв байдлын тайлан гаргах” асуудал нь төрийн байгууллага, хуулийн этгээдэд шинээр хүлээлгэсэн үүрэг биш байна.

Харин хуулийн төслийн 12.2.12-т заасан өмчийн төлөв байдлын тайланг жил бүр Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн, Улсын Их Хуралд хүргүүлэх, мөн хуулийн төслийн 11.2.8-д заасан Улсын Их Хурлын чуулганаар өмчийн төлөв байдлын тайланг жил бүр хэлэлцэх зохицуулалттай холбоотой Засгийн газар болон Улсын Их Хуралд тодорхой ачаалал нэмэгдэхээр байна.

Гэвч тайланг хэлэлцэж, тодорхой шийдвэр гаргах, түүний хэрэгжилтийг хянах асуудал нь Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1-д “Засгийн

⁶ Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын мэдээлэл. 2022 он.

⁷ Төрийн өмчит 1057 хуулийн этгээдийн мэдээлэл.

⁸ Орон нутгийн өмчит 4647 хуулийн этгээдийн мэдээлэл.

газар энэ хууль, бусад хуульд заасан бүрэн эрхийнхээ...асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцсэний үндсэн дээр шийдвэрлэнэ” гэж, мөн Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдааны журмын⁹ 4.1.2-т “Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль болон бусад хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хамаарах асуудал”-ыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэхээр заасан чиг үүрэгт хамаарч байна.

Мөн тайланг УИХ-ын чуулганаар хэлэлцэх, эсхүл танилцах асуудал нь Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 3.1.1, 3.1.7-д “Улсын Их Хурал нь хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах... зорилгоор мэдээлэл сонсох, тайлан, илтгэл хэлэлцэх” зэрэг аргаар хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийн хүрээнд хамаарч байна.

Түүнчлэн хуулийн төслийн 62.4-т заасан өмчийн төлөв байдлын тайлан, түүнд хамаарах мэдээллийг Улсын Их Хурал, Засгийн газар болон холбогдох байгууллага, хуулийн этгээд өөрийн цахим хуудсандаа байршуулах үүрэг нь Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай, Шилэн дансны тухай хуулиар хүлээсэн үүргийн хүрээнд уялдуулан хэрэгжүүлэх боломжтой байна.

Иймд өмчийн төлөв байдлын тайланг жил бүр гаргах, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал, Засгийн газар болон Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэхтэй холбоотой улсын төсөвт нэмэлт зардал үүсэхгүй хэмээн дүгнэж байна.

2.2.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлж, ашиглах:

Хуулийн төслийн 63 дугаар зүйлд “төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөл, ангилал, үнэлгээ, өмчийг удирдах этгээд болон өмчийн хөдөлгөөн, тооллого болон холбогдох тайлан, хяналт шалгалтын талаарх мэдээлэл” бүхий Мэдээллийн нэгдсэн санг төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага эрхлэн хөтлөхөөр заасан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн улсын үзлэг тооллогыг 1996, 2000, 2003, 2007, 2011, 2015 онд буюу нийт 6 удаа явуулжээ.¹⁰ Өнөөдрийн байдлаар төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэлийн маягтыг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас батлан мөрдүүлж байна.

Энэхүү бүртгэлийн маягтын дагуу Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар нь төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн, Орон нутгийн өмчийн газар нь орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн мэдээллийг авч нэгтгэн орон нутгийн өмчийн нэгдсэн бүртгэлийг гаргадаг.¹¹

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн мэдээллийг “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлагыг мэдээлжүүлэх систем”-д нэгтгэдэг бөгөөд энэхүү системээс төрийн байгууллагаас гадна иргэд, олон нийт ч холбогдох мэдээллийг авах боломжтой байдаг байна.¹²

Төрийн өмчийн эд хөрөнгийн бүртгэлд 2006 оноос эхлэн 4 төрлийн системийг ашиглаж байсан бөгөөд 2013 оноос “Төрийн өмчийн удирдлагыг мэдээлжүүлэх систем”-ийг БНСУ-ын “КОЙКА” олон улсын байгууллагын 1.0 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжаар боловсруулж, 2015 оноос эхлэн дүүргэлт хийж, бүртгэлийн ажиллагаанд ашиглаж эхэлжээ.

⁹ Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 351 дүгээр тогтоол. www.legalinfo.mn.

¹⁰ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн үзлэг, тооллогын мэдээлэл. 2021 он. ТӨБЗГ.

¹¹ Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын таницуулга. 2022 он.

¹² Монгол Улсын орон нутгийн өмчийн харилцааны тулгамдсан асуудал- 2021 он. ХЗҮХ, Өмгөөллийн иэвээл баг.

Энэхүү системд 6690 байгууллагын эзэмшил газар, барилга байгууламж, нийтийн эзэмшил, машин тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгсэл, тавилга эд хогшил, түүх, соёлын дурсгалт зүйлс, санхүүгийн тайлан, оюуны өмч гэх мэт 16 төрлийн 1.176.029 мэдээлэл бүртгэгдсэн байна.¹³

Гэвч “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлагыг мэдээлжүүлэх систем” нь бусад төрийн байгууллагын мэдээллийн сантай холбогдоогүй, цаашид нэмэлт хөгжүүлэлт хийх боломж хязгаарлагдмал зэрэг сул талтай тул шинээр систем бүрдүүлэх шаардлага тулгараад байна.

Иймд төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн мэдээллийн систем үүсгэх, хөрөнгийн хөдлөлийн бүртгэлийг цахимжуулах шаардлагын хүрээнд дараахь хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан бүртгэлийн систем (hardware & software)-ийг боловсруулж, ашиглалтад нэвтрүүлэх шаардлагатай гэж тооцон, холбогдох¹⁴ зорилтыг Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт¹⁵ тусгажээ. Үүнд:

- ✓ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн талаарх мэдээллийг нэгтгэх, холбогдох мэдээллийн сангаас мэдээлэл татах болон өгөгдлийн санд цуглуулсан мэдээллийг шийдвэр гаргалтад ашиглах;
- ✓ Газар, үл хөдлөх хөрөнгийн бүртгэлийг орон зайн мэдээллийн сантай холбох;
- ✓ Өмчийн бүртгэлтэй холбоотой процесс, тайлан, мэдээлэлд анализ дүн шинжилгээ хийх;
- ✓ Хөрөнгийн ангиллын нэгдсэн кодчиллыг бий болгож, бүртгэлийг тухайн хөрөнгийн дэлгэрэнгүй шинж чанар бүрээр бүртгэх боломжийг бий болгох, түүхчилсэн мэдээллийн санг үүсгэх;
- ✓ Төрөл бүрийн аналитик тайланг динамик байдлаар үүсгэх;
- ✓ Ухаалаг гар утсанд суурилсан аппликэйшнийг нэвтрүүлж, хэрэглэгчийн өөрийн ажлын онцлогт тохируулан уян хатан байдлаар удирдах боломжтой байх.

Өөрөөр хэлбэл, тусгай симтемиг бий болгож ашигласнаар төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгийн төлөв байдал, тэдгээрийн хөдөлгөөн, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд, Компанийн засаглал (хувьцаа эзэмшигч, ТУЗ, Гүйцэтгэх захирал, бүтэц, зохион байгуулалт, дүрэм, төлөвлөгөө гүйцэтгэл г.м), үйл ажиллагааны үр дүн тайлагнал, эрхийн бүртгэл (өмчлөх, эзэмших, түрээслэх, узуфрут, сервитут г.м), мөн хяналт шалгалт, үнэлгээний мэдээллийг бүрэн хамруулах боломжтой болох бөгөөд Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгасан өмчийн нэгдсэн бүртгэл мэдээллийн санг бүрдүүлэх, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, хяналттай холбоотой зохицуулалтын хэрэгжилт бүрэн хангагдах болно.

Мөн систем нь төр, орон нутгийн өмч бий болох, түүнтэй холбоотой үүсэх бүхий л байгууллагын бүртгэлийг нэгтгэх, актлах, иргэдэд дуудлагаар борлуулах, бүртгэлээс хасах хүртэлх бүхий л процессыг бүртгэх боломжтой бөгөөд Сангийн яам, Автотээврийн үндэсний төв, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар, Татварын ерөнхий газар, Аудитын ерөнхий газар, Үндэсний дата төв, E-mongolia зэрэг бүртгэл, мэдээллийн системтэй холбогдсон байх шаардлагатай.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний¹⁶ 4.1.4.5-д “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгож (программ хангамж, техник

¹³ Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын таницуулга. 2022 он

¹⁴ “4.4.10.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэл, ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулж, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн засаглалыг олон улсын жишигт нийцүүлэх, газрын хууль тогтоомжийг төрийн байгууламж нэгдмэл байх зарчим болон өмчийн эрх зүйд нийцүүлэн боловсронгуй болгоно” Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр. 2020 он.

¹⁵ Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралт.

¹⁶ Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

хангамж, 2 ширхэг сервер), нийслэл, 21 аймгийн орон нутгийн өмчийн мэдээллийн сан, төрийн бусад байгууллагын мэдээллийн системтэй холбох” арга хэмжээг төлөвлөсөн байна.

Он	Арга хэмжээ	Санхүүжилт /сая.төг/
2021	Төлөвлөлт болон санхүүжилтыг шийдвэрлэх	
2022	Програм хангамжийг сайжуулах төлөвлөгөө гаргаж, техник хангамжийн төсвийг батлуулах	800.0
2023	Мэдээллийн санг бий болгох ажлыг хэрэгжүүлэх	300.0
2024	Мэдээллийн санг төрийн байгууллагын бусад системтэй холбох	100.0

“Мэдээллийн нэгдсэн системийн бодлогын даалгаврыг боловсруулах” зорилго бүхий Ажлын хэсгийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын даргын тушаалаар байгуулан ажиллуулж байгаа бөгөөд 2022 оны худалдан авалтын төлөвлөгөөний дагуу програм хангамжийг гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендер зарласан байна.

Иймд хуулийн төслийн 63 дугаар зүйлд заасан “Мэдээллийн нэгдсэн сан” бүрдүүлэх арга хэмжээг Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний санхүүжилтийн хүрээнд шийдвэрлэх бүрэн боломжтой байх тул энэ чиглэлд урьдчилан төлөвлөсөн төлөвлөгөөт санхүүжилтээс гадуур нэмэлт зардал шаардахгүй хэмээн дүгнэж байна.

2.3.Төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын зохион байгуулалтыг шинэчлэх

Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын бүртгэлээр төрийн өмчит компани (хувьцаат компани болон хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани) 69, төрийн өмчийн оролцоотой компани 14, төрийн өмчит үйлдвэрийн газар 23, хувь нийлүүлсэн нийгэмлэг 1, улсын төсөвт үйлдвэрийн газар 22, ЗГХЭГ болон яамдын харьяа үйлдвэрийн газар 19 байна.

Харин орон нутгийн өмчит болон өмчийн оролцоотой 31 хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани, 13 хувьцаат компани, 231 үйлдвэрийн газар, өрхийн эмнэлэг 74, нийт 349 хуулийн этгээд орон нутагт үйл ажиллагаагаа явуулж байна.¹⁷

Эдгээр төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдээс төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын зохион байгуулалттай нийт 295 хуулийн этгээд байгаагаас 242 буюу 82 хувь нь аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар, 53 буюу 18 хувь нь улсын болон орон нутгийн төсөвт үйлдвэрийн газар байна.

Иймд хуулийн шинэчлэлийн дагуу аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газрыг тодорхой шалгуурыг харгалзан татан буулгах, эсхүл компанийн хэлбэрээр өөрчлөн байгуулах, улсын болон орон нутгийн төсөвт үйлдвэрийн газрыг татан буулгах, эсхүл албан газрын зохион байгуулалтын хэлбэрт шилжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Монгол Улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж байгаа Төсвийн орлогын бодлогын шинэчлэлийн хүрээнд тодорхой шалгуурыг харгалзан төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжийг татан буулгах асуудлыг шийдвэрлэхээр холбогдох судалгааг хийж байгаа бөгөөд урьдчилсан мэдээллээр 20 орчим хуулийн этгээдийг татан буулгах боломжтой хэмээн тооцоолж байна.¹⁸

Засгийн газрын 2021 оны 345 дугаар тогтоолд “Төрийн өмчит компанийн эрсдэлийн үнэлгээ, чиг үүргийн болон үр дүнгийн шинжилгээ хийж, өөрчлөн байгуулах, үнэт цаасны

¹⁷ Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын мэдээлэл. 2022 он.

¹⁸ Ажлын хэсгийн урьдчилсан тооцоолол. 2022 он.

анхдагч зах зээлд нэмэлт хувьцаа гаргах боломжтой эсэх санал боловсруулахыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар болон Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газарт даалгасан бөгөөд төрийн болон орон нутгийн өмчит компани, үйлдвэрийн газрын эрхэлж байгаа үйл ажиллагаа нь хувийн хэвшил бие даан гүйцэтгэх боломжтой, мөн санхүүгийн эрсдэл өндөртэй, үр ашиггүй бол татан буулгах, нэгтгэх, эсхүл худалдах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үндэслэл болно.

Иймд 20 орчим төрийн болон орон нутгийн өмчит компани болон үйлдвэрийн газрыг татан буулгана гэж тооцвол 265 орчим компани болон үйлдвэрийн газрыг өөрчлөн байгуулахаар байна.

Хуулийн төслийн 65.2-т зааснаар энэхүү шинэчлэлийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар болон Орон нутгийн өмчийн газар хамтран хэрэгжүүлэх тул хүний нөөцийг шинээр бий болгох шаардлагагүй. Одоогийн байдлаар нийслэл болон аймгийн Орон нутгийн өмчийн газарт нийт 250 орчим мэргэжилтэн ажиллаж байна.

Иймд хүний нөөцийн болон захиргааны зардал нэмэлтээр гарахгүй, холбогдох байгууллага хүний нөөц, үйл ажиллагааны зардалдаа багтаан хэрэгжүүлэх боломжтой хэмээн тооцож байгаа тул Аргачлалд заасны дагуу хүний нөөц болон захиргааны зардлыг тусгайлан тооцоогүй болно.

Хуулийн этгээдийг өөрчлөн байгуулахтай холбоотой тамга тэмдэг, гэрчилгээний үнэ болон бүртгэлийн хураамж, банканд харилцах данс нээлгэх зэрэгт дунджаар 64.000 орчим төгрөгийн шууд зардал гарах¹⁹ тул 265 аж ахуйн нэгжийг өөрчлөн байгуулна гэж тооцвол нийт 16,960,000.00 төгрөгийн шууд зардал гарахаар байна.

Нэгж зардал	Тохиолдлын тоо	Нийт зардал
64.000 төгрөг	265	16,960,000.00

Энэхүү арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд гарах зардал болон үр өгөөжийг харьцуулж үзвэл төрийн болон орон нутгийн төсөв, хөрөнгийн алдагдал, хүний нөөцийн давхардал, зардлын хэтрэлт зэрэг эрсдэлийг арилгаж, улмаар улсын төсвийн хэмнэлт, ашиг ажиллагааг нэмэгдүүлэх зэрэг эерэг нөлөө бий болохоор байна.

Иймд хуулийн төслийн 65 дугаар зүйлд заасан шилжилтийн үеийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх нь улсын төсөвт ямар нэгэн байдлаар дарамт учруулах, үргүй зардал гаргах эрсдэлгүй хэмээн дүгнэж байна.

-----oOo-----

¹⁹ Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас ирүүлсэн мэдээлэл. 2022 оны 3 дугаар сарын 23

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын мэдээлэл. 2022 он;
2. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль;
3. Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хууль;
4. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль;
5. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль;
6. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоол;
7. Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 351 болон 2021 оны 345 дугаар тогтоол;
8. Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралт;
9. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл. 2022 он;
10. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга. 2022 он;
11. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээ. 2021 он;
12. Монгол Улсын орон нутгийн өмчийн харилцааны тулгамдсан асуудал-Цуврал судалгаа. 2021 он. ХЗҮХ, Өмгөөллийн Ивээл баг;
13. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийн илтгэл. 2022 он. ЗГХЭГ, ХЗДХЯ.